

Minner fra skole- og krigsår på Mysen

Ved Turi Forsberg (f. Wang-Hansen)

Da krigen brøt ut, var jeg 5 år og bodde på Vandugjordet sammen med mor og far og en lillesøster. Vi hadde en trygg og god tilværelse da det den 9. april kom illevarslende rykter om at tyskerne hadde inntatt Norge, og at Høytorp fort antagelig ville bli bombet. Faren min ble mobilisert (i den grad det var noen mobilisering) og dro straks av sted til Greåkerr fort utenfor Sarpsborg. Den 10. april kom det en oppfordring om evakuering av kvinner og barn til tryggers steder på landsbygda.

Evakuering

Vår familie dro, sammen med flere naboer fra Vandugjordet, bl.a. familien Berger, til «Idunhytta», som lå ved Rødenessjøen. Antagelig ble vi fraktet med lastebil, og jeg kan huske at vi vasset i løs sne mellom de høye brøytekanalene! For en femåring virket de nok ekstra høye. Jeg gikk og bar på et liter spann med salt. De voksne hadde sørget for å få med seg det mest nødvendige av klær, tørrvarer og proviant. Vi visste jo ikke hvor lenge vi måtte bli der. Jeg er ikke sikker på hvor mange vi var der på hytta, kanskje en 12-15 personer med smått og stort. Vi barna hadde det fint i denne «storfamilien».

Etter et par-tre dager, antagelig 14. april, fikk vi beskjed om at vi kunne dra tilbake til Mysen. Høytorp fort hadde overgitt seg, og mennene, som hadde meldt seg til tjeneste, var blitt dimittert. Faren min var tilbake på jobb i banken. Dagene gikk sin vante gang, og årene med tyske soldater ble en vanlig del av gatebildet, og befolkningen måtte innrette seg etter regler og påbud av forskjellig slag. Man måtte ha rasjoneringskort for alle nødvendige produkter, som mat og klær. Og det ble utstedt «reisesonebevis» hvis man skulle forlate hjemstedet.

Skolegang

I 1942 fylte jeg 7 år, og det var spennende å begynne på skolen. En stor ting ved å begynne på skolen var jo å få skoleveske. Jeg husker godt at jeg fikk en rød skoleveske (akkurat lik en doku-

mentmappe). laget av papp. Den var jeg veldig stolt av. Jeg tror ikke at jeg hadde noen annen skoleveske i folkeskoleårene. Det var ikke noen «bruk og kast» mentalitet den gang.

Vi begynte i I. klasse med Anna Aarstad som lærerinne. Frøken Aarstad var et fenomen som lærerinne. Vi ante vel knapt at hun hadde et fornavn! Hun var trygg og omsorgsfull og satte oss inn i bokstavenes og tallenes verden. Vi fikk lekse første dagen; det var å skrive tre linjer med store A-er med rød blyant.

Vi fikk utlevert en blå/rød blyant, en grønn rutebok og et viskelær. Jeg har boken fremdeles og viser den til mine barnebarn.

Vi hadde frøken Aarstad i de tre første klassene, og det hersket som regel ro og orden. Vi marsjerte pent inn etter oppstilling ved inngangen i kjelleren ved siden av vaktmesterleiligheten. Vi var ca. 25 stk. i klassen, og guttene var i klart mindretall, bare seks stk. De satt ved vindusrekka.

Dagen begynte alltid med en salme, akkompagnert av frøken Aarstad på et knirkende gammelt orgel. Det hadde for øvrig en helt spesiell låt, som vi i dag nesten ikke kan tenke oss. Men jeg tror at det var et slikt orgel i alle klasserommene.

Undervisningen gikk sin gang. Jentene hadde håndarbeid, mens guttene hadde sløyd. Da hadde vi håndarbeid tre uker i strekk, og så ferdig med det. Det var jo greit. Håndarbeidslærerinnen het, så vidt jeg husker, frøken Frøyset og var fra Eidsberg.

Skolekjøkken og skolehage

Vi hadde skolekjøkken i 3. etasje i den gamle skolebygningen i hjørnet av skolegården, der realskolen holdt til. Lærerinnen vår var frøken Ladehoug, og vi lærte praktisk husholdning i en tid da råstoffene kunne være nokså mangelfulle. Denne lærdommen har jeg nytte av fortsatt. Vi hadde også skolehage i noen år. På jordet nedenfor skolebygningen, ved siden av kirkegården. Den ga oss plikter med å passe på vanning og lusing hele sommeren, for å få godt utbytte av blomster og grønnsaker om høsten. Vi

skulle lære «å arbeide for «føa».

Tran!

Et minne som også står for meg , er a vi hver dag fikk tran - tran fra en flaske som ble oppbevart i vinduskarmen og ble god og varm! Ned skulle den, åkke soml
Noe som jeg imidlertid husker med stor glede var «svenskesuppen» som vi fikk gjennom Røde Kors. Det var ertesuppe, betasuppe eller havresuppe Vi hadde med oss blikkboks og skje Suppen smakte utrolig godt og var et tilskudd til en ellers mager kost.

Kontakt med tyskere

Vårt nærmeste bekjentskap med tyskere var at de hadde tatt uværskuret vårt på gårdsplassen til feltkjøkken. Dette begrenset antagelig vårt uteområde i frikvarterene, men jeg kan ikke huske at tyske soldater utgjorde noen direkte trussel for oss, hverken i skolegården eller andre steder.

Storskolen

Etter tre år med frøken Aarstad gikk vi over i storskolen, med Theodor Myklebost som lærer. Han gikk for å være veldig streng, så det var nok med skrekkblandet fryd at vi ble «store». Myklebost ·ar en rettferdig og dyktig lærer, som vi hadde stor respekt for. Han var også kirkesanger, så vi lærte å synge i kor bl.a. i kirken ved spesielle anledninger. På denne tiden var jo krigen slutt og alt fungerte helt normalt igjen.

Krigsminner

En li'en hendelse, som var spesielt bitter for faren min, var da radioen vår skulle innleveres til tyskerne. Han hadde med stolthet fått kjøpt seg en «Huldra» radio, og nå stod den innpakket på sykkelen til moren min, på vei til ødeleggelsen Den endte nok i lasterommet på en båt ved navn «Knutte Nelsson», og det var det. Det jeg kan huske av dramatiske hendelser i krigsårene var bl.a. den store bombe-

eksplosjonen ved

Mysen skole, 7. klasse, sommeren 1949

1. rekke fra v. Erik Hafstad, Jon Egil My/ire, Kay Willy Skaug, Aksel Henrik Eggen, Per Biltvedt, Oddbjørn Granli.
2. rekke fra v. Turi Wangg-Hansen. Birgit Grefslie , Eva Haugsvær, Bjørg Øiestad, Liv Kjølstad, Edle Gundersen, Kari Vestreng, Aase Biltvedt.
3. rekke fra v. Grete Larsen, Mary Ann Flataker, Berit Nilsen (Parken), Brit Sandberg, Kari Linnerud, Astrid Lunde, Irene Iversen, Aud Hegge Hansen, Marit Bamsrud. I midten bak: Lærer Theodor Myklebusyt

Filipstad brygge i Oslo i desember 1942. Det gjorde et sterkt inntrykk på en liten jente å stå i vinduet hjemme og se en flammerød natthimmel.

Noe som hendte i de nære omgivelsene på Mysen var sabotasjeaksjonen mot jernbanelinjer og broer i hele Østfold i mars 1945. Da ble vi vekket og satt fullt påkledd i fyrrommet i kjelleren, med ferdigpakkede ryggsekker, i tilfelle av at det ble nødvendig å dra av gårde. Man ventet da en mulig alliert invasjon, da man trodde at krigen snart måtte være slutt. Men det var altså norsk sabotasje mot tyskerne.

Fred!

Men så, endelig, i mai måned, kom den etterlengtede freden. Den 7. mai var en strålende vårdag, og vi holdt på i haven med å sette poteter. Det meste av plenen var jo gjort om til potetåker. Vi hadde dessuten to griser, høner og mange kaniner under hele krigen, så vi led ingen nød. Nå var det på tide å få potetene i jorden, men så kom en av naboene, Olaf Bøhn, opp til oss og ba foreldrene mine om å komme ned for å høre de siste nyhetene. Han hadde hatt radioen godt gjemt under hele krigen. Nå kom de første meldingene om at Tyskland hadde kapitulert. Olaf Bøhn fant frem det norske flagget som hadde ligget trygt forvart i fem lange år. Flaggstangen var for lengst tatt ned, derfor ble det store norske flagget hengt ut fra verandaen i 2. etasje. Det var en andektig stemning blant alle dem som var samlet der på terrassen. Muligens litt avventende, man torde ikke slippe gleden løs for fullt. Noen offisiell erklæring var ennå ikke kommet.

For en glede!

Vi barna lot også «matauken» være og gikk oss en tur for å plukke de første vårblostmene i bakkene bak Vandug gård. Så hørte vi plutselig at kirkeklokkene begynte å kime, og vi løp hjemover så fort vi kunne. Da møtte vi naboen, Ragnhild Jansen, som hadde hatt mannen sin på sjøen under hele krigen. Gledestårene rant nedover kinnene hennes, og hun ropte «Nå er det FRED unger»

Barnetog

Vi sluttet oss til de voksne nede hos Bøhn, og vi begynte å forstå det som hadde skjedd. Litt senere på ettermiddagen ble det arrangert et spontant barnetog på Vandugjordet. Små norske flagg ble funnet frem, og vi samlet oss utenfor skolebestyrer Kvåles hjem, som lå nedenfor låven på Vanduggården. Da kvelden kom, husker jeg at jeg satt i kjøkkenvinduet hjemme på «Maivang» og tenkte: «Nå er det fred, da må vel dagene våre bli helt annerledes». Jeg kunne jo ikke huske stort annet enn krigsårene.

Fangemarsj ble gledesmarsj!

For meg vil det alltid være den 7. mai som står som frigjøringsdagen, selv om den offisielle fredsdagen aldri så mye er den 8. mai 1945. Den 9. mai står også festet i min bevissthet. Det var i 1944 blitt opprettet en tysk fangeleir ved Momarken travbane. Her satt flere hundre nordmenn som krigsfanger. Nå ble selvfølgelig leiren åpnet, og det ble ordnet med jernbanetransport for fangenes hjemreise. De frigitte fangene marsjerte i samlet tropp ned Vandugbakken til Mysen jernbanestasjon. Forrest i dette toget gikk en mengde barn og voksne, for å delta i denne «gledesmarsjen». Dette er noen betraktninger fra en ti år gammel jente om en fem år lang periode, som startet en kald, snerik vinterdag i 1940, og som endte en strålende varm vårdag 1945.

Turid Forsberg (f. Wang-Hansen)

Turid med sin røde skoleveske av papp - brukt i sju år! Bildet er fra 1. skoledag i august 1942.